

ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ СТУДЕНТІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ “АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ”

Наталія Горук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, UA-79005
nataliya.horuk@lnu.edu.ua*

Досконале знання іноземної мови безпосередньо впливає на професійний розвиток спеціалістів та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. У зв'язку з цим важливого значення набуває вивчення дисципліни “Англійська мова професійного спрямування” для студентів педагогічних спеціальностей. Ефективність змістового наповнення цієї освітньої компоненти визначено глибиною розуміння реальних пізнавальних і професійних потреб здобувачів освіти. Результати проведеного дослідження показали, що застосування змішаної методики для вивчення потреб дає змогу врахувати рівень мовної підготовки студентів, їхні професійні цілі, мотиваційні чинники та індивідуальні особливості. Цей підхід базується на синтезі кількісних і якісних методів під час збору та аналізу даних, інтеграції результатів і формулювання висновків, що дає змогу повніше вивчити запити студентів і виявити наявні суперечності. Визначено, що для проведення опитування доцільно формувати питання за блоками: рівень англійської мови здобувачів, мотиви вивчення іноземної мови для обраної спеціальності, введення спеціалізованої термінології та тем для розвитку професійних компетентностей, пріоритетні форми та методи навчальної діяльності, труднощі у вивченні мови, очікування від дисципліни, використання автентичних аудіоматеріалів і професійних кейсів англійською мовою, а також пропозиції щодо вдосконалення освітньої компоненти. Зроблено висновки, що зміст дисципліни “Англійська мова професійного спрямування” для здобувачів другого освітньо-професійного рівня освіти потрібно диференціювати відповідно до конкретної спеціальності, а не лише до галузі знань, оскільки потреби студентів та вимоги освітньої програми суттєво відрізняються. Ретельно сплановане вивчення потреб студентів сприятиме розробці навчальних програм, силабусів та навчально-методичних матеріалів, які відповідатимуть їхньому рівню іншомовної компетентності, професійним зацікавленням та навчальним пріоритетам.

Ключові слова: англійська мова професійного спрямування (АМПС), зміст освітньої компоненти, вивчення потреб студентів, змішана методика дослідження.

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти орієнтована на підготовку фахівців, здатних ефективно діяти та співпрацювати в умовах глобалізованого професійного середовища, де знання іноземної мови є одним із

основних компонентів професійної компетентності. “Іноземна мова (англійська) професійного спрямування” сьогодні є однією із дисциплін, які безпосередньо впливають на здатність майбутніх спеціалістів до професійного розвитку та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Проте ефективність змістового наповнення зазначеної освітньої компоненти значною мірою залежить від глибини розуміння та вивчення реальних пізнавальних і професійних потреб здобувачів освіти.

Особливого значення набуває вивчення дисципліни “Іноземна (англійська) мова професійного спрямування” для студентів педагогічних спеціальностей в умовах прийняття 23 квітня 2024 року закону України № 3642-IX про офіційне закріплення статусу англійської мови як мови міжнародного спілкування, а її вивчення посилюється на всіх рівнях освіти. Відповідно до прийнятого закону, англійська мова набуває статусу “lingua franca” та потребує втілення нових ефективних підходів до опанування, особливо в умовах повномасштабного вторгнення та євроінтеграційних процесів.

Вивчення потреб студентів є необхідною умовою для формування змісту дисциплін, який відповідає очікуванням студентів, вимогам ринку праці та тенденціям розвитку конкретної галузі. Розуміння очікувань та потреб студентів сприятимуть кращій адаптації навчального матеріалу до рівня іншомовної компетентності студентів, їхніх побажань та професійних інтересів, підвищуватиме мотивацію до навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам немовних спеціальностей були предметом вивчення іноземних та українських вчених R. Berwick, P. Hutchings, T. Hutchinson, M. Long, J. Richards, R. West, К. Балацької, О. Буяновської, В. Ільїна, О. Канюк, А. Кондрашової, О. Петрової, Т. Платонова, Л. Савченко, О. Тарасенко та ін. Проте питання системного вивчення освітніх потреб студентів педагогічних спеціальностей для ефективного формування змісту дисципліни “Іноземна мова професійного спрямування” залишається відкритим і недостатньо дослідженим.

Мета дослідження – розкрити особливості формування змісту дисципліни “Англійська мова професійного спрямування” (АМПС) на прикладі вивчення потреб студентів педагогічних спеціальностей за допомогою змішаного методу дослідження.

Виклад основного матеріалу. Успішній інтеграції європейських підходів до вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти перешкоджає низка чинників, які знижують навчальну мотивацію здобувачів та призводять до зневіри у власних навчальних можливостях. Це, насамперед, низький рівень володіння англійською мовою як результат поганої успішності у школі або відсутність належної підготовки, невміння або небажання застосовувати нові методики у вивченні мови, брак навичок самостійної роботи або роботи із

цифровими інструментами. Вирішення цих проблем значною мірою залежить від вивчення викладачем навчальних потреб студентів, мотивів та інтересів.

Курс “Англійська мова професійного спрямування” дослідники трактують як дисципліну, що повинна: 1) відповідати потребам конкретної групи студентів; 2) використовувати методологію та завдання професійної галузі, якій слугує; 3) вивчати лексику, граматику, стилістику та жанри, які відповідають поставленим завданнями окресленої спеціальності [3].

На думку Дж. Ричардса (2001), вивчення та аналіз потреб студентів є важливою передумовою планування змісту дисципліни “Англійська мова професійного спрямування”, що накладає певні обмеження на викладачів у виборі змісту, який повинен відповідати іншомовній комунікативній компетентності конкретної групи студентів та бути наповненим темами, лексикою, граматику і відповідними мовленнєвими конструкціями, що впливатимуть із їхніх потреб [6].

Балацька Л. та Вислободська І. (2020) вважають, що зміст дисципліни “Англійська мова професійного спрямування” повинен також відповідати вимогам до освітніх та кваліфікаційних характеристик здобувачів вищої освіти; конкретним посадовим інструкціям, затвердженим роботодавцями, та містити результати проведених опитувань конкретної групи студентів, працевлаштувачів, фахівців цієї галузі та викладачів, що читають схожі дисципліни [1].

На думку Р. Бервіка, потреби варто розглядати як різницю між поточним рівнем знань студентів і бажаним майбутнім рівнем. Автор класифікує потреби на суб’єктивні (бажання, інтереси) та об’єктивні (необхідні, обов’язкові, програмні) і зазначає, що комплексна оцінка потреб повинна виходити за межі об’єктивних даних і містити суб’єктивні фактори, які впливають на ефективне оволодіння знаннями [2].

Хатчінсон Т. і Уотерс А. (1987) розрізняють два типи потреб. Перший тип – це цільові (професійні) потреби, які стосуються того, що студенти повинні знати і вміти у конкретній професійній галузі. Цільові потреби дослідники класифікують у три групи, де перша – це необхідні навички дій, які студенти повинні вміти робити в конкретній ситуації; друга група – це прогалини, тобто розрив між тим, що студенти вже знають, і тим, що потрібно в цільовій ситуації, а третя група – бажання, які стосуються того, що, на думку студентів, їм потрібно. Другий тип потреб, запропонований Т. Хатчінсоном і А. Уотерс – це потреби в опануванні іноземною мовою. Цей тип передбачає врахування того, як студенти навчаються, який спосіб вивчення мови їм імпонує. Він також передбачає отримання інформації про студентів, причини вибору освітньої програми, час і місце курсу АМПС в освітній програмі, розкладі занять тощо [4].

Головними методами визначення потреб студентів у вивченні англійської мови професійного спрямування є: анкетування, бесіди, інтерв’ю, спостереження, фокус-групи, аналіз текстових матеріалів тощо [2]. Метою проведення опитування шляхом анкетування є визначення інтересів, цілей,

очікувань студентів стосовно опанування курсом окресленої дисципліни. Інтерв'ю та бесіди передбачають зустрічі із випускниками, студентами, що навчаються на схожих програмах, та працевдавцями, що уможливило визначення необхідного лексичного матеріалу та особливостей його використання у професійній сфері. Дослідження комунікативної взаємодії у професійному або академічному середовищі допомагають зрозуміти проблеми використання іноземної мови та особливості професійної комунікації.

На відміну від загальної дисципліни “Англійська мова для студентів гуманітарних факультетів”, яку вивчають на початкових рівнях навчання у закладах вищої освіти і яка є стандартизованою дисципліною, “Англійську мову професійного спрямування” вивчають зазвичай на другому, магістерському рівні вищої освіти, вона має на меті розвинути іншомовні комунікативні навички студентів у конкретній галузі професійної діяльності та спрямована на формування здатності до іншомовного спілкування в типових академічних і професійних ситуаціях шляхом розвитку комунікативної мовленнєвої компетентності на рівні B2 за Глобальною шкалою, визначеною у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти.

У випадку студентів спеціальності А1 “Організація освітнього простору: управління та експертиза” (факультет педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка) англійська мова стає не лише інструментом міжкультурної комунікації, а й засобом доступу до міжнародного науково-освітнього простору, розуміння світових тенденцій розвитку освіти, освітнього менеджменту та експертизи, а також сприяє формуванню методичної, дослідницької та управлінсько-аналітичної компетентності майбутніх фахівців.

Натомість студенти освітньої програми зі спеціальності А6 “Спеціальна освіта. Логопедія” потребують поглиблення іншомовної компетентності для розв'язання завдань дослідницького та інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, зокрема для надання якісних логопедичних послуг особам із порушенням мовлення. Таким чином, головними орієнтирами для вивчення англійської мови професійного спрямування на факультеті педагогічної освіти є практико-орієнтований підхід із професійним спрямуванням, що безпосередньо пов'язаний із майбутньою професійною діяльністю студентів.

Формування змісту дисципліни АМПС для різних спеціальностей потребує, на нашу думку, комплексного підходу, який в методології науково-педагогічного пізнання отримав назву *змішаної методики дослідження* (“mixed-method research”). Цей підхід ґрунтується на синтезі кількісних і якісних методів у процесі збору, аналізу даних, інтеграції результатів та формулювання висновків [5, р. 16]. Використання змішаної методики дослідження допомагає якнайповніше дослідити проблему для використання отриманих результатів на практиці. Вона передбачає використання якісних методів для пояснення даних, зібраних кількісними методами, і навпаки, що дасть змогу повніше вивчити

запити студентів та виявити існуючі суперечності. Наприклад, за допомогою кількісних методів ми можемо виконати ранжування пріоритетів студентів, а згодом провести якісний або тематичний аналіз відповідей. Зокрема, використання педагогічних та лінгвістичних методів дослідження надає проблемі формування змісту дисципліни АМПС міждисциплінарного характеру, що дає можливість проаналізувати її з різних теоретико-методологічних перспектив.

Аналіз потреб, виявлених шляхом напівструктурованого інтерв'ю та вивчення професійних документів, допоміг виокремити конкретні уміння та навички, якими повинні володіти фахівці спеціальності А1 (наприклад, вміння вести ділове листування з міжнародними партнерами та освітніми інституціями, писати та презентувати освітні проекти англійською мовою, брати участь у міжнародних конференціях, круглих столах, грантових програмах, критично осмислювати наукові тексти англійською мовою для розуміння сучасних освітніх тенденцій та підготовки наукових робіт тощо). Це передбачає включення до змісту курсу АМПС тематичних блоків, присвячених процедурі проведення наукового пошуку та презентації досліджень, організації освітнього процесу у вищій школі, освітній політиці, аналізу автентичних текстів на педагогічну та освітню тематику тощо.

Вивчення потреб студентів спеціальності А6 “Спеціальна освіта. Логопедія” і вимог ОП засвідчило необхідність побудови змісту дисципліни АМПС з урахуванням рівня володіння студентами англійською мовою та включенням тем, що стосуються особливостей фізичного, психічного та соціального розвитку особистості, проблем розвитку мовлення дитини, мовленнєвих порушень у різні вікові періоди, діагностичної діяльності тощо. Читання, аналіз професійних текстів та перегляд відеокейсів, на думку студентів, повинні сприяти розвитку їхньої іншомовної компетентності у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Опитувальник для проведення напівструктурованого інтерв'ю студентів щодо формування змісту дисципліни “Англійська мова професійного спрямування” на факультеті педагогічної освіти містить блоки питань, що стосуються: 1) рівня знання англійської мови; 2) мотивів вивчення іноземної мови стосовно конкретної спеціальності; 3) включення спеціалізованої термінології та окремих тематичних блоків для формування професійних компетентностей; 4) пріоритетних видів навчальної діяльності; 5) труднощів у вивченні англійської мови; 6) очікувань від вивчення дисципліни; 7) ставлення до використання автентичних матеріалів та прослуховування професійних кейсів англійською мовою; 8) пропозицій щодо вдосконалення змісту та організації навчання на заняттях з АМПС. Проведення щорічних опитувань студентів є практикою, яка допомагає забезпечувати якісне навчання із цільовим професійним спрямуванням для здобувачів різних педагогічних спеціальностей.

Висновки. Вивчення потреб студентів є передумовою ефективного планування та втілення змісту дисципліни “Іноземна мова професійного спрямування”, оскільки звертає увагу на рівень іноземної комунікативної компетентності, мотиваційні чинники вивчення іноземної мови для професійного становлення та індивідуальні особливості здобувачів. Використання змішаної методики для вивчення потреб студентів передбачає застосування кількісних та якісних методів дослідження для збору даних та аналізу отриманої інформації. Отримані в процесі дослідження кількісні дані дають змогу побачити загальні тенденції та рівень сформованості іноземної компетентності студентів, а якісні – поглиблюють розуміння труднощів, очікувань, ставлень та індивідуальних потреб.

За результатами опитувань, проведених серед студентів педагогічного факультету, зроблено висновки, що зміст дисципліни “Іноземна мова професійного спрямування” для здобувачів другого освітньо-професійного рівня освіти потрібно диференціювати відповідно до конкретної спеціалізації, оскільки потреби студентів та вимоги освітньої програми суттєво відрізняються. Отримані дані можуть слугувати підґрунтям для внесення змін до робочих навчальних програм та силабусів, розроблення нових навчально-методичних матеріалів, формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів та бути включеними до змісту професійної підготовки майбутнього вчителя.

References

1. Balatska, L. P., Vyslobodska, I. M. (2020). Needs Analysis in Teaching English for Specific Purposes. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія*, 16–19. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-2/04> [in English].
2. Berwick, R. (1989). Needs Assessment in Language Programming: From Theory to Practice. In R. K. Johnson (Ed.), *The Second Language Curriculum*. Cambridge: Cambridge University Press, 48–62. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139524520.006> [in English].
3. Dudley-Evans, T., & St. John, M. J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes: A MultiDisciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
4. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511733031> [in English].
5. Park, E. J. (2021). Affordances and Challenged of Mixed-Methods Needs Analysis for the Development of ESP Courses. *Language teaching research quarterly*, 23, 12–22. (ERIC EJ1314910). Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1314910.pdf>, 21.10.2025 [in English].
6. Richards, J. C. (2013). Curriculum approaches in language teaching: Forward, central, and backward design. *RELC Journal*, 44 (1), 5–33 [in English].

7. Widdowson, H. G. (1981). English for specific purposes: Criteria for course design. In Trimble, L., Selinker, L., Tarone, E., & Hanzeli, V. E. (Eds.). *English for Academic and Technical Purposes: Studies in Honor of Louis Trimble*. London: Newbury House, 1–11 [in English].

Стаття: надійшла до редколегії 11.10.2025

доопрацьована 28.10.2025

прийнята до друку 15.11.2025

ASSESSING STUDENTS' NEEDS AS A PRECONDITION FOR THE CURRICULUM DEVELOPMENT OF ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES COURSE

Nataliya Horuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA-79005
nataliya.horuk@lnu.edu.ua*

English proficiency significantly impacts professional development and competitiveness of specialists in the labor market. Consequently, the English for Professional Purposes course is important for students' intellectual and professional growth. The effectiveness of this course depends on the thorough understanding of students' cognitive and professional needs. This research demonstrates the use of the mixed-method approach to assessing Education major students' needs for the effective curriculum design of English for Professional Purposes (EPP) course. The approach combines quantitative and qualitative data collection and analysis, effectively addressing students' language proficiency, professional objectives, motivation, and individual characteristics. The integration of mixed methods enables a comprehensive study of students' needs and uncovers potential contradictions. Therefore, proposed survey design should include questions within several thematic blocks, including students' English proficiency, motivation for learning English for professional purposes, the use of specialized professional terminology and authentic texts, preferred learning style and learning activities, learning challenges, the course expectations, willingness to study professional documents and cases, suggestions for the course enhancement, and its curriculum design. According to the results of the survey conducted among the students of the Faculty of Pedagogical Education, the curriculum of EPP courses should reflect the needs of the students and the requirements of the educational programs. Effective students' needs analysis is the basis for the English for Professional Purposes syllabus designs, curriculum and instruction development, and should be included into the training program of prospective English teachers.

Keywords: English for Professional Purposes (EPP), future education specialists, curriculum development, students' needs analysis, mixed-method research.